

Kazimierz Szałata

"Studia z historii filozofii: księga pamiątkowa z okazji 50-lecia pracy naukowej ks. Pawła Siwka SJ", praca zb. pod red. R. Darowskiego, Kraków 1980 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 20/1, 200-202

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niezależna od elementów konstytucjonalnych osobowości. Przymuszenie to wydaje się być niezwykle interesujące i bogate w konsekwencje teoretycznej i praktycznej natury.

Pracę zamykają: bogata i różnojęzyczna literatura psychologiczno-religijna, aneksy oraz streszczenie w języku angielskim.

I jeszcze końcowa refleksja. Omówioną książkę i jej autora charakteryzuje oryginalność, która wynika z głęboko przemyślanego wiązania bogatej wiedzy o osobowości człowieka z jego religijnym zachowaniem. Niemalą rolę w tej oryginalności odgrywa wprowadzenie kategorii „intensywności postawy religijnej”. Po wtóre, powyższa książka stanowi dobrą dokumentację tego, co uczyniono na gruncie psychologii z zagadnieniem postaw religijnych. Autor dokumentuje również własne osiągnięcia. Czyni to w sposób rzeczowy posługując się językiem fachowym, ale nie ubogim i nie hermetycznym. Naukowe poszukiwania ks. Prężny są inspiracją do wielokierunkowych i wielopoziomowych badań postawy religijnej. Z tego powodu książka „Funkcja postawy religijnej w osobowości człowieka” w dziedzinie eksperymentalnej psychologii religii stanowić może dobre vadamecum.

Józef Makselon

Studia z historii filozofii. Księga Pamiątkowa z okazji 50-lecia pracy naukowej ks. Pawła Siwka SJ, pr. zb. pod red. ks. R. Darowskiego, Kraków 1980, stron 263.

W 1980 roku znany ze swej szczególnie aktywnej działalności naukowej filozof i psycholog ks. prof. Paweł Siwek SJ obchodził swój jubileusz pięćdziesięciolecia pracy naukowej. Co prawda już w latach dwudziestych zaczęły się ukazywać pierwsze prace Jubilatą, jednak za właściwy początek jego działalności naukowej przyjęto rok 1930, kiedy to Paweł Siwek przedstawił na Uniwersytecie w Clermont-Ferrand dwie książki: *La psychophysique humaine d'après Aristote* i *L'âme le corps d'après Spinoza*, na podstawie których uzyskał państwowy doktorat francuski, tak zwany le grand doctorat. Ten szczególny jubileusz uczcili profesorowie Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie wydając specjalną księgę pamiątkową ku czci ks. prof. Pawła Siwka *Studia z historii filozofii* pod redakcją ks. prof. Romana Darowskiego.

Wspomniana księga składa się z dwu części. Pierwsza poświęcona jest w całości życiu i działalności naukowej ks. Siwka, druga natomiast zawiera sześć rozpraw z zakresu historii filozofii. Jak czytamy we wstępie — autorzy owych rozpraw poświęcają je Jubilatowi, który w swej działalności zajmował się również historią filozofii. Można też powiedzieć, że omawiana książka spełnia dwa zadania: ukazując się w języku polskim informuje o mało znanym w Polsce szerokim dziele naukowym polskiego jezuitę, którego wykładów słuchano w różnych częściach świata, a także informuje o pracach podejmowanych na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie.

Większość swojego twórczego życia spędził ks. Siwek poza granicami rodzinnego kraju. Kiedy przebywał miesiąc czasu w Polsce po 41 la-

tach pobytu zagranicą odwiedził Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie przekazując jej zbiór wariantów tekstu greckiego dzieł Arystotelesa *De anima* i *Parva naturalis*.

Polski jezuita wykładał w wielu uniwersytetach, głównie jezuickich w różnych krajach. Wykładał w pięciu językach: polskim, łacińskim, francuskim, angielskim i włoskim, i choć jak pisze w omawianej książce ks. Roman Darowski, nie znajdujemy w pracach Jubilata jakichś oryginalnych rozwiązań w kwestiach zasadniczych, to jednak mając na uwadze cały dorobek — czterdzieści książek, kilkadziesiąt artykułów i mnóstwo recenzji — trzeba przyznać, iż jego zasługi szczególnie w rozwoju psychologii są ogromne. Dziedzina działalności ks. Siwka nie jest być może popularna wśród współczesnych psychologów zafasynowanych osiągnięciami psychologii eksperymentalnej. Zajmował się on bowiem psychologią tradycyjną, klasyczną, a mówiąc nieco precyzyjniej starał się znaleźć pomost pomiędzy tak zwaną psychologią metafizyczną a eksperymentalną. Stąd nie uciekał on od klasycznych pytań stawianych wobec natury człowieka. Nie pomijał też osiągnięć psychologii współczesnej, choć starał się unikać nowinkarstwa. W jakimś stopniu wpływał na to fakt, iż całe swoje życie ks. prof. Siwek związany był z uczelniami jezuickimi. Jako profesor tych zakładów naukowych starał się nie wykraczać poza sposób wykładu zalecany przez odpowiednie dokumenty.

Ks. prof. Roman Darowski, który opracował część omawianej książki pamiątkowej poświęconej Jubilatowi, omówił kolejno dzieje życia ks. Siwka, dziedziny pracy naukowej i pisarskiej, a także zestawił bibliografię książek i artykułów wydanych do 1980 roku. Do bibliografii prac ks. Siwka dodano też oddzielnie zestawioną bibliografię prac o ks. Siwku.

Jak wspomniano, omawiana księga pamiątkowa spełnia w dużym stopniu rolę informatora o tej nie dość znanej u nas, a jakże wielkiej postaci jaką jest ks. Siwek. W związku z tym należałoby również przy okazji miniejszego omawiania *Studiów z historii filozofii* przypomnieć kilka faktów z życia Jubilata.

Paweł Siwek urodził się w 1893 roku w Trojanowicach pod Krakowem. W Krakowie uczył się w Małym Seminarium Księży Jezuitów i Gimnazjum św. Jacka. W 1908 roku wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. W latach 1913—1916 studiował filozofię w Krakowskim Kolegium Jezuitów, a potem teologię w Kolegium w Starej Wsi i w Instytucie Teologicznym jezuitów francuskich w Hastings w Anglii. Tam przyjął święcenia kapłańskie. Na podstawie egzaminu komisyjnego z całości teologii i filozofii, który zdał z wynikiem bardzo dobrym Uniwersytet Gregoriański w Rzymie wystawił mu w 1927 roku dwa dyplomy doktora filozofii i teologii. Przez rok czasu wykładał ks. Siwek psychologię racjonalną w Instytucie Filozoficznym jezuitów polskich czasowo przeniesionym z Krakowa do Nowego Sącza, po czym w latach 1924—1926 ukończył na Uniwersytecie Gregoriańskim tak zwany *Cursus Maeisterii* przeznaczony dla przyszłych wykładowców uniwersyteckich. Po przedstawieniu rozprawy *Problema psychophysicum in Spinozae systemate* i egzaminach uzyskał tytuł odpowiadający dzisiejszej habilitacji. Następne dwa lata spędził ks. Siwek w Paryżu uczeszczając na wykłady w Instytucie Psychologii na Sorbonie oraz w Collège de France. Potem nastąpił powrót do kraju, wykłady w Krakowie, praca pisarska, wspomniany już na wstępie państwowy doktorat

francuski na Uniwersytecie w Clermont-Ferrand. W 1931 roku powołano go na profesora nadzwyczajnego filozofii na Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie, ale w tym samym roku został mianowany profesorem filozofii w Uniwersytecie Gregoriańskim, gdzie rozpoczął wykłady z psychologii. Po wybuchu wojny wrócił na krótko do kraju, ale zaraz znów wyjechał do Rzymu na Uniwersytet, potem do Portugalii a następnie do Brazylii. W Rio de Janeiro w Uczelni Faculdades Catolicas wykładał filozofię prowadząc jednocześnie szeroką działalność duszpasterską i patriotyczną. Pracę duszpasterską wśród polonii kontynuował ks. Siwek również podczas swego pobytu w Stanach Zjednoczonych, gdzie od 1946 roku wykładał filozofię na Uniwersytecie Fordham. Pracował jeszcze przez kilka lat ks. Siwek we Francji, aby wrócić znów do Rzymu, gdzie w 1960 roku objął katedrę filozofii na Uniwersytecie Laterańskim.

Powyższe zestawienie niektórych faktów z życia ks. Siwka obrazuje — choć nie w pełni — pracę dydaktyczną. A przecież ks. Siwek napisał wiele książek, artykułów, recenzji. Był psychologiem, historykiem filozofii i filozofem. Był także duszpasterzem, autorem podręcznika psychologii — popularnego w swoim czasie na uniwersytetach, autorem prac filozoficznych, ale także książki *Śladami Chrystusa*. W Polsce znany jest ks. Siwek jako autor przekładów i opracowań dzieł Arystotelesa, które ukazały się w Bibliotece Klasyków Filozofii.

Wspomniano wcześniej, że omawiana książka *Studia z historii filozofii* poświęcona ks. Profesorowi Pawłowi Siwkowi z okazji jego pięćdziesięciolecia działalności naukowej informuje zarówno o Jubileacie jak i o jego pracach podejmowanych na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie.

Ks. Stanisław Ziemiański SJ w artykule *Wpływ platonizmu na arystotelesowską teorię definicji* podejmuje próbę wyjaśnienia, czy w teorii definicji Arystoteles jest w jakimś stopniu kontynuatorem Platona, czy też jest filozofem myślącym niezależnie od swego mistrza. Tezą tego artykułu jest stwierdzenie, że Arystoteles wydatnie posunął naprzód teorię Platona, przede wszystkim zaś poddał szczegółowej analizie metodę definiowania. Ks. Roman Darowski SJ prezentuje natomiast w artykule *Przepisy dotyczące nauczania filozofii w uczelniach jezuickich w Polsce XVI wieku* ratio studiorum kształtujące warunki rozwoju filozofii w środowisku jezuitów. Jest to ważny przyczynek do badań nad filozofią i dziejami nauczania jej w Polsce, gdyż jak wiadomo szkolnictwo jezuickie odgrywało w tym względzie znaczną rolę. Ks. Bolesław Dyduła SJ przedstawia rozważania nad koncepcją natury i przyczyn zła według siedemnastowiecznego jezuitę polskiego Wojciecha Tylkowskiego, natomiast ks. Franciszek Bargieł SJ prezentuje poglądy filozoficzne Jana Morawskiego SJ. Ks. Franciszek Bargieł przedstawia też w innym tekście poglądy jezuitę Benedykta Dobszewicza w konfrontacji z problemem odnowy jezuickiej filozofii w Polsce w drugiej połowie XVIII wieku. Księgę pamiątkową ku czci ks. Siwka zamyka artykuł ks. Piotra Lenartowicza SJ *Pojęcie całości i przyczyny w dziejach embriologii*.

Kazimierz Szalała